

بررسی تأثیر دو الگوی آموزشی در پیشگیری از آلودگی مجدد انگلی در دانش

آموزان سال اول راهنمایی مدارس شهر ایلام، ۱۳۷۸

حیات عبدی*

چکیده

این مطالعه ی شبه تجربی به منظور بررسی مقایسه ای تأثیر دو الگوی آموزشی در پیشگیری از آلودگی مجدد انگلی در دانش آموزان سال اول راهنمایی شهر ایلام می باشد.

از مجموع ۳۰۰ دانش آموزی که به روش تصادفی چند مرحله ای انتخاب شدند، نمونه مدفوع تهیه و با استفاده از روش مستقیم و فرمالین اتر مورد آزمایش قرار گرفتند. از این تعداد ۱۸۰ نفر مبتلا تشخیص داده شد، که پس از درمان با داروی ضد انگل آزمایشات مجدد برای آنان انجام شد که همگی سالم بودند، سپس به طور تصادفی به سه گروه ۶۰ نفری (گروه ۱، گروه ۲ و شاهد) تقسیم شدند. به گروه ۱ جزوه آموزشی همراه با آموزش چهره به چهره ارائه شد، به گروه ۲ فقط جزوه آموزشی داده شد و در گروه شاهد هیچ اقدامی انجام نشد. پس از انجام مداخله سه ماهه مجدداً هر سه گروه مورد آزمایش قرار گرفتند و با استفاده از پرسشنامه، مشخصات فردی و دیگر اطلاعات مورد نیاز جمع آوری و با آزمون کای دو، دقیق فیشر مورد سنجش قرار گرفتند.

نتایج نشان داد که در حدود اطمینان ۹۵٪ گروه های مورد از آلودگی کم تری نسبت به شاهد برخوردار بودند. ارتباط آلودگی با متغیرهایی نظیر جنس، شغل، سطح تحصیلات والدین و در آمد خانواده نیز سنجیده شد، هیچ گونه ارتباط معنی داری بدست نیامد. بین مصرف آب جوشیده سرد شده و آلودگی مجدد رابطه معنی دار آماری وجود داشت ($P=0.00$). بر اساس نتایج پیشنهاد می شود به آموزش بهداشت مدارس توجه بیشتری به عمل آید، ضمناً با برنامه ریزیهای دقیق و انجام همکاری های بین بخشی نسبت به ارتقای کیفیت خدمات بهداشتی برای دانش آموزان اقدام نمود.

واژه های کلیدی: آموزش بهداشت، پیشگیری، انگل های روده ای، دانش آموزان ایلام

مقدمه

پیدایش بیماری در مدارس به دلایلی نظیر ازدحام، ورزش، کنجکاو و تحرک زیاد، تماس نزدیک در فضای بسته کلاس اجتناب ناپذیر است. لذا تأمین بهداشت مدرسه و سلامت دانش آموزان، در مقایسه با سایر اولویت های بهداشتی از جایگاه خاصی برخوردار است.

بیماری، اشتیاق فراگیری، تمرکز و دقت در کلاس درس را از دانش آموز سلب می نماید و تا مدتی او را از ادامه تحصیل باز می دارد که همین امر یکی از مهم ترین علل افت تحصیلی و عقب ماندگی درسی است. بنابراین قبل از هر تلاش آموزشی و فعالیت پرورشی، باید بهداشت و ایمنی مدرسه و سلامت دانش آموزان تأمین گردد [۲].

*عضو هیئت علمی دانشگاه علوم پزشکی ایلام

در کشور ما آلودگی های انگلی نیز از مشکلات مهم بهداشتی می باشد که به طور غیر مستقیم باعث ایجاد ناراحتی هایی از قبیل تأخیر در رشد اطفال و ضعف و دردهای مزمن شکمی می شود. رعایت بهداشت فردی و ارائه آموزش های لازم در جلوگیری از ابتلا به این آلودگی ها مفید است [۴]. هر چند با بهبود وضعیت بهداشتی - درمانی و پیشرفت اقتصادی - اجتماعی، در سال های اخیر عفونت ها کاهش چشمگیری پیدا کرده اند، با وجود این هنوز بیماری های انگلی مانند مالاریا، سالک، کالا آزار، کیست هیداتیک و عفونت های انگلی روده ای در مناطق مختلفی از استان های کشور به خصوص استان های شمالی شایع و از اهمیت بهداشتی خاصی در این مناطق برخوردار است [۳]. تک یاخته زیاردیالا مبلیا و کرم های روده ای آنتروبیوس و رمیکو لاریس، آسکاریس و همینو لپیس نانا از انگل های شایع شهرستان ایلام بوده، که فقدان تسهیلات بهداشت به حد کافی و متناسب از عوامل مهم شیوع این انگل ها می باشد. این بررسی به منظور تعیین تأثیر دو الگوی آموزشی در پیشگیری از آلودگی مجدد در دانش آموزان سال اول راهنمایی مدارس شهر ایلام می باشد.

مواد و روشها

در این مطالعه از نمونه گیری چند مرحله ای برای تهیه نمونه مناسب استفاده شد. بدین صورت شهر ایلام به ۵ منطقه تقسیم و از هر منطقه به طور تصادفی دو مدرسه و در کل ده مدرسه پسرانه و دخترانه انتخاب شدند تا نمونه ۳۰۰ نفری که نماینده کل دانش آموزان سال اول راهنمایی باشد بدست آید. در این روش ابزار گرد آوری داده ها پرسشنامه بود که توسط آن مشخصات فردی واحدهای مورد پژوهش جمع آوری گردید. با استفاده از روش های آزمایشگاهی مستقیم،

آگاهی از علائم، نشانه ها و راه های پیشگیری بیماریهای شایع در مدارس می تواند گامی مثبت جهت پیشبرد بهداشت مدرسه باشد که یکی از این بیماری ها عفونت های انگلی روده ای است.

عفونت های انگلی عامل مهم ابتلاء و مرگ و میر انسان ها به شمار می آید. آمیبیازیس و عفونت های کرمی هنوز هم صدها میلیون انسان را مبتلا می سازند. امروزه با توجه به شیوع بیماری ایدز اهمیت بیماریهای انگلی بسیار مورد توجه می باشد [۱۰].

نماتودها به عنوان یکی از مهم ترین گونه های انگلی می باشند. ابتلا به کرم های روده ای، بیشترین گروه عفونت های انگلی انسانی را تشکیل می دهند، براساس مطالعات تخمین زده می شود در جهان یک میلیارد مورد آسکاریازیس و ۸۰۰ میلیون تریکوریازیس وجود داشته باشد. انگل های روده ای به لحاظ بالینی از اهمیت خاصی برخوردار است. زیرا بعضی از این عفونت ها قابلیت انتقال مستقیم از افراد مبتلا به سایر افراد را دارد [۹].

بیماری های انگلی از مشکلات مهم بهداشتی - اقتصادی اغلب کشورهای جهان به خصوص کشورهای در حال توسعه می باشند به گونه ای که در برخی از مناطق جهان سهم بیماری های انگلی در ایجاد خسارت اقتصادی - اجتماعی با برخی بیماری ها نظیر سل، بیماری های مقاربتی، بیماری های قابل پیشگیری با واکسن و عفونت های حاد تنفسی برابری می کند [۷]. کنترل بیماری انگلی نسبت به عفونت های ویروسی و باکتریایی بسیار مشکل تر است. تاکنون هیچ واکسنی برای مقابله با بیماری های انگلی تهیه نشده است. حتی امروزه، نیز اقدامات پیشگیری، تنها به کنترل ناقل و بهبود اقدامات بهداشتی و رعایت بهداشت عمومی و فردی محدود می شود. تمامی این واقعیات توجه مضاعف به بیماری های انگلی را هر چه ضروری تر می نماید [۱۰].

در خصوص مقایسه تاثیر آموزش به روش ترکیبی و منفرد در آلودگی مجدد دانش آموزان نتایج نشان داد که ۹/۲۶٪ دانش آموزان گروه آموزش ترکیبی آلوده در حالی که این فراوانی در گروه آموزش منفرد حدود ۱/۷۳٪ بود، آزمون های آماری در سطح معنی دار ۹۵٪ ارتباط معنی داری بین این دو روش را نشان داد ($P=0/05$) (جدول ۲).

در مورد مصرف آب جوشیده سرد شده توسط گروه های مورد بررسی، با توجه به نتایج بدست آمده هیچ کدام از دانش آموزان گروه آموزش ندیده از آب جوشیده سرد شده استفاده نکرده اند در حالی که بیشترین مصرف آب جوشیده سرد شده در گروه آموزش دیده ترکیبی گزارش گردید (۹۲٪). با توجه به یافته های موجود حدود نیمی از دانش آموزان مورد بررسی آب جوشیده سرد شده، مصرف نموده اند. با استفاده از آزمون های آماری بین مصرف آب جوشیده سرد شده و وضعیت آموزش ارتباط معنی داری بدست آمد ($P=0/000$) (جدول ۳).

فرمالین اتر و نوار چسب اسکاج تعداد ۱۸۰ نفر مبتلا تشخیص داده شدند. آنها را تحت درمان مناسب با توجه به نوع آلودگی قرار داده و سپس با تهیه جزوه آموزشی در زمینه عفونتهای انگلی روده ای، شیوه انتقال و راههای کنترل و پیشگیری در اختیار گروههای مورد گذاشته شد و به گروه مورد ۱ علاوه بر جزوه آموزشی، آموزش مستقیم به روش چهره به چهره به مدت دو هفته در ارتباط با جزوه آموزشی داده شد. و به گروه مورد ۲ تنها به جزوه آموزشی اکتفا گردید، پس از آن مجدداً گروه ها از نظر آلودگی مورد آزمایش قرار گرفتند و بر اساس نتایج بدست آمده با استفاده از آزمون های آماری ارتباط عوامل مورد بررسی قرار گرفت.

یافته های پژوهش

نتایج بدست آمده نشان داد بیشترین فراوانی آلودگی در گروه آموزش ندیده (۶۸/۸٪) بود در حالی که بیشترین موارد سالم در دانش آموزان گروه های مورد (۸۳/۹٪) دیده شد. با استفاده از آزمون های آماری در سطح معنی دار ۹۵٪ ارتباط معنی داری بین این دو متغیر بدست آمد. ($P=0/05$) (جدول ۱).

جدول ۱. فراوانی ابتلا به عفونت های انگلی بعد از درمان و آموزش در گروه شاهد (آموزش ندیده) و گروه های مورد (آموزش دیده ترکیبی و منفرد).

وضعیت آموزش		آموزش ندیده		آموزش دیده ترکیبی		آموزش دیده منفرد		جمع
		تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	
آلودگی مجدد		۴۲	۶۱/۸	۷	۱۰/۳	۱۹	۲۷/۹	۶۸
آلوده		۱۸	۱۶/۱	۵۳	۴۷/۳	۴۱	۳۶/۶	۱۱۲
پاک		۶۰	۳۳/۳	۶۰	۳۳/۳	۶۰	۳۳/۳	۱۸۰
جمع								

جدول ۲. فراوانی ابتلاء به عفونت های انگلی بعد از درمان و آموزش در دو گروه مورد (آموزش دیده ترکیبی و منفرد).

وضعیت آموزش		آموزش دیده ترکیبی		آموزش دیده منفرد		جمع	
		تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
آلودگی مجدد		۷	۲۶/۹	۱۹	۷۳/۱	۲۶	۱۰۰
آلوده		۵۳	۵۶/۴	۴۱	۴۳/۶	۹۴	۱۰۰
پاک		۶۰	۵۰	۶۰	۵۰	۱۲۰	۱۰۰
جمع							

جدول ۳. فراوانی مصرف آب جوشیده سرد شده بعد از درمان و آموزش بر حسب وضعیت آموزش.

مصرف آب جوشیده سرد شده		بلی		خیر		جمع	
		فرآوانی	درصد	فرآوانی	درصد	فرآوانی	درصد
وضعیت آموزش							
آموزش ندیده		۰	۰	۶۰	۱۰۰	۶۰	۱۰۰
آموزش دیده ترکیبی		۵۵	۹۲	۵	۸	۶۰	۱۰۰
آموزش دیده منفرد		۴۰	۶۷	۲۰	۳۳	۶۰	۱۰۰
جمع		۹۵	۵۳	۸۵	۴۷	۱۸۰	۱۰۰

بحث و نتیجه گیری

آلودگی به انگل های روده ای یکی از مشکلات عمده بهداشتی بسیاری از کشورها از جمله کشور ما می باشد، کودکان به علت برخورداری از شرایط خاص نسبت به سایر گروه ها آسیب پذیرتر و محتاج مراقبت و پیگیری بیشتر خواهند بود. در این گروه از افراد جامعه، احتمال بروز آلودگی های انگلی بیشتر و هم چنین پیدایش عوارض ناشی از آن جدی تر خواهد بود ارتقاء سطح بهداشت و رعایت نکات بهداشتی در مناطق شهری و برخی نواحی روستایی میزان آلودگی های انگلی را در سطح شهرها به میزان قابل توجهی در مقایسه با دو دهه گذشته کاهش داده است. [۶].

با توجه به نتایج بدست آمده بیشترین درصد (۸۳/۹) گروه های مورد (آموزش دیده به روش ترکیبی و منفرد) و کم ترین درصد (۱۶/۱) گروه شاهد (آموزش ندیده) فاقد آلودگی بودند. برای بررسی تاثیر نوع آموزش در ابتلا به آلودگی مجدد به انگل از آزمون کای دو استفاده شد که بین این دو متغیر رابطه معنی داری به دست آمد ($P < 0/05$). بنابراین آلودگی مجدد در گروه های آموزش دیده کم تر از گروه آموزش ندیده بود.

در زمینه آلودگی های انگلی روده ای و شیوع آن، سجادی و داداش پور (۱۳۷۹) تحقیقی تحت عنوان میزان شیوع آلودگی های انگلی در مراکز بهداشتی درمانی ناریوان بر روی ۷۵ نفر مراجعه کننده به آزمایشگاه مرکز بهداشتی درمانی ناریوان انجام دادند و از هر کدام از نمونه های مورد بررسی آزمایش مدفوع به عمل آمده است. نتایج حاصل از بررسی فوق نشان داد که در ۵۰٪ از نمونه ها آلودگی انگلی وجود ندارد. در حالیکه در بررسی این جانب ۶۰٪ از نمونه ها آلوده به انگل های روده ای بودند.

این پژوهشگران چنین نتیجه گرفتند که با ارتقاء سطح آگاهی مردم و اقدامات بهداشتی مناسب می توان درصد شیوع این آلودگی ها و عوارض آن را در منطقه کاهش داد و از صرف هزینه های کلان که در جهت درمان بیماری های انگلی به کار می رود کاست [۴].

در رابطه با تاثیر آموزش، طالاری و همکاران (۱۳۷۹) تحقیقی تحت عنوان تاثیر آموزش بهداشت بر افزایش اثر درمانی اکسیوریازیس در مهد کودک و آلودگی های کاشان بر روی ۶۷۱ کودک انجام دادند، ۱۵۱ نفر (۲۳/۴٪) آلودگی به اکسیور داشتند که از این تعداد ۸۵ نفر به عنوان گروه مورد (گروه ۱) و ۷۲ نفر به عنوان گروه شاهد (گروه ۲) در نظر گرفته شدند. محققین چنین نتیجه گرفتند که آموزش بهداشت در کودکان آلوده، میزان آلودگی به اکسیور از ۲۳/۴ درصد به ۲۱/۱ درصد کاهش داده است. گرچه آزمون آماری اختلاف معنی داری در میزان آلودگی به اکسیور در گروه مورد و شاهد را نشان نداد اما آموزش بهداشت و درمان دارویی در جهت درمان قطعی و کنترل اکسیوریازیس خصوصاً در جوامع با وضعیت بهداشتی پایین لازم و ضروری و تاثیر به سزایی دارد [۵].

نتایج این مطالعه نشان داد ۵۶/۴٪ گروه آموزش دیده ترکیبی فاقد آلودگی مجدد به انگل، در حالی که در گروه آموزش دیده به روش منفرد این میزان ۴۳/۶٪ بود با استفاده از آزمون کای دو و با اطمینان ۹۵ درصد رابطه معنی داری بین نتایج به دست آمد ($p = 0/05$ و $df = 1$ و $x = 5$).

در زمینه تاثیر آموزش بهداشت در پیشگیری از ابتلا مجدد به عفونت های روده ای انگلی تحقیقات

وضعیت آموزش نشان داد که بین افراد گروه های آموزش دیده و آموزش ندیده تفاوت معنی داری وجود دارد ($P=0.00$ و $df=2$ و $X=1.08/1$). مطالعه اپیدمیولوژیکی بر روی عوامل موثر در توزیع و انتقال بیماری، ارتقاء بهداشت عمومی از راه آموزش همگانی جامعه، بهبود تغذیه و آموزش تغذیه ای در کودکان، تامین آب سالم و کافی و بهسازی محیط زیست و در نهایت درمان دارویی مبتلایان هم زمان با خانواده آنها می تواند در کاهش آلودگی مؤثر باشد [۱].

به طور کلی نتایج این پژوهش بیانگر این موضوع می باشد که اجرای برنامه های آموزشی می تواند در کاهش عفونت های انگلی روده ای مؤثر باشد. بدیهی است انجام مطالعات بیشتر برای ارائه مناسب ترین الگوی آموزشی جهت ارتقای سطح فرهنگ بهداشتی مردم ضروری بنظر می رسد.

متعددی انجام گرفته است، از جمله کوکزال و همکاران (۱۹۹۲) تحقیقی را در مورد شیوع انگل های روده ای در میان دانش آموزان مدارس ابتدایی و اهمیت آموزش بیماران انگلی در ترابزن (ترکیه) انجام دادند. در این پژوهش ۱۴۰ دانش آموز سال چهارم از نظر انگل های روده ای با استفاده از آزمایش مدفوع مورد آزمایش قرار داده و تاثیر آموزش روی نمونه های مورد بررسی قرار گرفت. از کل نمونه مورد بررسی ۶۵٪ از نظر آلودگی انگلی مثبت بودند که ۵۰٪ از دانش آموزان به دو گروه تقسیم شدند و به گروه اول جزوه آموزشی و به گروه دوم علاوه بر جزوه آموزشی، آموزش شفاهی نیز داده شد. که نتایج بدست آمده نشان داد درصد آلودگی در گروه اول ۱۸/۵۷٪ و در گروه دوم ۸/۵۷٪ بود، با استفاده از آزمون های آماری اختلاف معنی بین دو گروه بدست آمد [۶]. هم بستگی بین مصرف آب جوشیده سرد شده با

منابع

- ۱- حضرتی تپه خسرو؛ بررسی شیوع ابتلا به بیماری اکسیوریازیس در مهد کودک های شهر ارومیه؛ خلاصه مقالات سومین کنگره سراسری انگل شناسی پزشکی ایران، ساری، ۱۳۷۹.
- ۲- حلم سرشت پیروش، و دل پیشه اسماعیل؛ بهداشت مدارس، تهران: انتشارات چهر، ۱۳۷۷
- ۳- دانشگاه علوم پزشکی مازندران؛ سومین کنگره سراسری انگل شناسی پزشکی ایران؛ ساری، ۱۳۷۹
- ۴- سجادی پروین؛ میزان شیوع آلودگی های انگلی در مراکز بهداشتی درمانی ناریوان بابل؛ خلاصه مقالات سومین کنگره سراسری انگل شناسی پزشکی ایران، ساری، ۱۳۷۹.
- ۵- طالاری علی اصغر و همکاران؛ تاثیر آموزش بهداشت بر افزایش اثر درمانی اکسیوریازیس در مهد کودک و آمادگی های کاشان؛ خلاصه مقالات سومین کنگره سراسری انگل شناسی پزشکی ایران، ساری، ۱۳۷۹.
- ۶- مراغی شریف و دیگران؛ بررسی میزان آلودگی با انگلهای روده ای در مراجعه کنندگان به آزمایشگاه بیمارستانهای گلستان و سینای اهواز؛ خلاصه مقالات سومین کنگره سراسری انگل شناسی پزشکی ایران، ساری، ۱۳۷۹
- ۷- منوچهری کورش؛ اهمیت جهانی انگل ها؛ خلاصه مقالات سومین کنگره سراسری انگل شناسی پزشکی ایران، ساری، ۱۳۷۹
8. Koksali, et al; the prevalence of intestinal parasites in primary school students and education of parasite patients; micro boil bml, Turkish, Apr 1992, 26(2):155-62.
- 9- Mandell Gerald and et al; Principles and practice of infectious Diseases; churhill Livingstone, copyright 2000.
- 10- paniker ck yayarum; Medical parasitology; Fourth edition lordson publishers, 1999.

The effect of two educational approaches in preventing parasitic recurrence among the primary school students of Ilam ,1999.

Abdi H.

Abstract:In this semi-exprimental study, 300 students of the first grade were randomly selected and their stools were tested using Ether Formalin and direct approach. After examinations ,180 students proved positive , but being treated by anti-parasitic drugs all the cases showed completely freed from prasites.Afterward , the students were divided into 3 groups as G.I, GII and the control group.G.I was given an instructional pamphlet with face-to-face training.G.II was given the pamphlet only.Nothing was done on the third group.All the 3 groups were reexamined after 3 months.

The findings showed that the case groups were approximately %95 less infected than the control group.No significant relation was proved between the infection and variables such as sex , job , educational level and the families incomes. There was a significant relation between infection and cooled once-boiled water ($p=0.000$).The results of this research necessitate effective measures to improve and encourage health education among school students.

Key words: *Health education , prevention , intestine parasites , school students , Ilam.*